

ingediend op **1684** (2022-2023) – Nr. 1
3 mei 2023 (2022-2023)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Cathy Coudyser

over het doctoraal onderzoek van Hans Vandermaelen
naar publiek grondbezit, publieke grondtransacties
en landbouwkundig gebruik

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;

Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;

Bart Dochy, Joke Schauvliege;

Emmily Talpe, Bart Van Hulle;

Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;

Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;

Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;

Sofie Mertens, Tinne Rombouts;

Tom Ongena, Bart Tommelein;

Jeremie Vaneeckhout;

Maxim Veys.

INHOUD

I.	Inleidende toelichting	4
1.	Inleiding	4
2.	Oorsprong en methodiek.....	4
3.	Cartografie publiek grondbezit Oost-Vlaanderen	5
3.1.	Toestand 2020	5
3.2.	Evolutie 2010-2020	6
3.3.	Landbouwkundig gebruik 2020	6
4.	Enkele conclusies	7
4.1.	Afwezigheid van landbouwdoelstellingen	7
4.2.	Geen beleid is ook beleid	7
4.3.	Beleidspotentieel publiek grondbezit en grondenbeleid voor landbouw	8
4.4.	Concrete uitdagingen	9
II.	Bespreking	9
1.	Mieke Schauvliege	9
2.	Cathy Coudyser	10
3.	Joke Schauvliege	10
4.	Emmily Talpe	11
5.	Leo Pieters	11
6.	Ludwig Vandenhove	12
7.	Arnout Coel	13
8.	Bart Van Hulle	13
9.	Bart Dochy	13
10.	Joris Relaes	14
11.	Hans Vandermaelen	15
12.	Arnout Coel	16
13.	Mieke Schauvliege	16
14.	Joris Relaes	16
15.	Ludwig Vandenhove	17
16.	Hans Vandermaelen	17
17.	Joris Relaes	17
18.	De voorzitter	18
	Gebruikte afkortingen	19

Bijlage: zie de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op woensdag 15 maart 2023 hield de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een hoorzitting over het doctoraal onderzoek van Hans Vandermaelen naar publiek grondbezit, publieke grondtransacties en landbouwkundig gebruik.

Samen met Joris Relaes (directeur bij ILVO) kwam Hans Vandermaelen (onderzoeker bij ILVO) toelichting geven bij dit onderdeel van zijn onderzoek.

De bijlage bij dit verslag is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende toelichting

1. Inleiding

Joris Relaes legt uit dat er jaarlijks ongeveer veertig doctoraatsstudenten actief zijn bij ILVO. Hij is meegekomen naar de commissie om Hans Vandermaelen bij te staan bij de voorstelling van zijn doctoraatsonderzoek omdat het een schitterend werk is en vooral, omdat het heel wat relevante beleidsaanbevelingen bevat.

Een van die beleidsaanbevelingen – een tijdelijk moratorium op de verkoop van publieke landbouwgronden – heeft Joris Relaes recent zelf onder de aandacht van beleidsmakers gebracht aan de hand van een opiniestuk in *De Tijd*. Hij heeft uit het antwoord van de minister van Landbouw, Jo Brouns, op enkele vragen om uitleg begrepen dat hij het probleem onderkent.

Hans Vandermaelen bedankt de commissie voor de uitnodiging. Hij zal vandaag ingaan op enkele belangrijke onderzoeksresultaten over publiek grondbezit, de evolutie van het publiek grondbezit en het landbouwkundig gebruik ervan.

Het overgrote deel van het materiaal dat in deze presentatie aan bod zal komen is onderdeel van het recent afgeronde doctoraatsonderzoek van de spreker, genaamd 'De verstedelijking van de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid'. Het doctoraat handelt over de problematische relatie tussen voedselproductie en verstedelijking en gaat op zoek naar een agro-ecologische stedenbouw. Het doctoraat handelt in zijn totaliteit over agro-ecologische bodemzorg, meer bepaald op de aspecten die moeilijk op bedrijfsniveau te organiseren zijn en die een meer collectieve, maatschappelijke inspanning vergen. Grondbeleid, en meer specifiek publiek grondbezit, vormt daar een belangrijk onderdeel van en werd in een afzonderlijk hoofdstuk verder uitgewerkt. Dit hoofdstuk wordt vandaag toegelicht.

2. Oorsprong en methodiek

Publiek grondbezit en grondenbeleid staat steeds hoger op de agenda, zowel maatschappelijk als beleidsmatig en op verschillende bestuursniveaus. Niet in het minst in het kader van natuurbeleid en de bebossingsambities van de Vlaamse Regering. Ook in het kader van waterbeleid en overstromingsrisicobeheer is grondenbeleid al jaren een belangrijk thema.

Meer recent heeft op lokaal niveau de ontwikkeling van lokaal voedselbeleid hernieuwde aandacht opgeleverd voor dit thema, meer specifiek het landbouwgrondbezit van OCMW's en de aanhoudende verkoop van deze gronden. Het debat in Gent was voor Hans Vandermaelen een belangrijke aanleiding: Gent wordt internationaal gelauwerd voor haar stedelijk voedselbeleid, maar houdt tegelijkertijd een uitverkoop van haar publieke landbouwpatrimonium, tot grote verontwaardiging van velen die het voedselbeleid eigenlijk genegen zijn.

Hoewel het debat beloftevol is en boeiende discussies op gang heeft gebracht, ontbreekt het aan data. Het debat is dus inhoudelijk beperkt en raakt niet verder door een gebrek aan cijfers en inzichten.

Aangezien het tekort aan data een belangrijk struikelblok vormde voor het onderzoek, heeft Hans Vandermaelen (een nieuwe methodiek voor) een cartografie van publiek grondbezit ontwikkeld. Hiervoor werden de ruwe kadastragegevens van het grondbezit van de meeste publieke instellingen opgevraagd, aan de hand van een jaarlijkse aftap van 1 januari 2010 tot en met 1 januari 2020 – toen de meest recente gegevens. De cijfers werden opgevraagd voor heel België, maar werden voorlopig enkel uitgewerkt voor Oost-Vlaanderen. De reden hiervoor is dat met de verwerking van ruwe data grote methodologische uitdagingen gepaard gaan. De spreker zal hier later in de toelichting op terugkomen.

3. Cartografie publiek grondbezit Oost-Vlaanderen

3.1. Toestand 2020

Het resultaat van de analyse van de meest recente toestand toont aan dat in de provincie Oost-Vlaanderen op 10 procent van het hele grondgebied publieke eigendomsrechten rusten. In absolute cijfers gaat het over bijna 28.000 ha. In het overgrote deel gaat het over volle eigendom, de eigendomsvorm die de meeste beleidsruimte bevat. Hans Vandermaelen benadrukt de omvang hiervan en leidt hieruit af dat er in Vlaanderen tienduizenden ha gronden zijn waarop er publieke eigendomsrechten rusten.

Wanneer men de informatie analyseert op het niveau van de meest recente bestemming, dan valt op dat een zeer groot deel een openruimtebestemming heeft: 7777 ha is bestemd voor landbouw, 9771 ha voor natuur. Volgens de spreker is er bijgevolg een zeer duidelijke link tussen publiek grondbezit en beleidsmogelijkheden voor beleid inzake landbouw, groen en open ruimte in het algemeen.

Wanneer men de informatie analyseert op het niveau van de meest recente bestemming, alsook op het niveau van de instelling, dan valt op dat de Vlaamse overheid de grootste grondbezitter is in Oost-Vlaanderen met 13.157 ha. Een zeer groot deel van de gronden van de Vlaamse overheid is bestemd voor natuur, en ook voor industrie (voornamelijk de haven van Gent en Linkeroever) en landbouwgrond. Het grondbezit van de provinciale overheid is beperkter. Het grondenbezit van de lokale besturen is dan weer vrij omvangrijk: vooral groen, recreatie en de verharde bestemmingen (residentie) vallen hier op.

De OCMW's en de publieke, kerkelijke instellingen beschikken over een zeer aanzienlijke hoeveelheid grond in de provincie: het overgrote deel daarvan zijn landbouwgronden. Hans Vandermaelen verklaart dit door de geschiedenis van het grondbezit van beide instellingen: vaak dateren deze grondposities uit de late middeleeuwen en zijn deze via de institutionele voorgangers van deze instellingen bij hen terechtgekomen.

Wanneer men de ruimtelijke spreiding van publieke landbouwgronden in Oost-Vlaanderen analyseert vallen twee zaken op. Vooreerst springt de grote concentratie in Nazareth in het oog. Deze concentratie gronden is eigendom van het OCMW Gent en werd ooit geschonken aan het Bijlokehospitaal dat later is opgegaan in het Gentse OCMW. Tot op vandaag betreft het een van de grootste concentraties van publiek grondbezit in landbouwgebied.

Een tweede vaststelling betreft de spreiding van het publiek landbouwgrondbezit over bijna de volledige provincie. De spreker concludeert dat het thema dus relevant is voor de volledige provincie. Hij verwacht gelijkaardige resultaten in de andere provincies wanneer ook daar een cartografie publiek grondbezit zou opgemaakt worden.

3.2. Evolutie 2010-2020

Er wordt in Vlaanderen – in tegenstelling tot Wallonië en Frankrijk, geen kwalitatieve informatie verzameld over grondtransacties, noch publiek, noch privaat. De spreker heeft daarom getracht de dynamieken te reconstrueren, door voor elk jaar een kaart te maken van publiek grondbezit en deze dan te vergelijken. Op die manier kon hij nagaan welke gronden er verdwenen, welke gronden er bijkwamen en welke verschoven.

Een eerste belangrijke conclusie houdt in dat de hoeveelheid publieke grond netto significant is gestegen met elf procent op tien jaar tijd. Het gaat over 2780,8 ha extra. Deze stijging doet zich echter niet overal voor. De stijging valt te verklaren door een stijging in enkele specifieke bestemmingen en instellingen.

Op het niveau van de bestemmingen is een stijging van ongeveer 25 procent waar te nemen van publiek grondbezit in groene bestemmingen. Ook het publiek grondbezit in industriële bestemmingen neemt toe, met ongeveer 20 procent. Dit valt te verklaren door bepaalde haveninfrastructuur die vaak gepaard gaan met grote oppervlaktes. Het publiek grondbezit in recreatieve en residentiële bestemmingen kent een gemiddelde stijging. Er is geen stijging van het publiek grondbezit in landbouwgebied.

Op het niveau van de instelling is een sterke stijging vast te stellen van het publiek grondbezit van de Vlaamse overheid met 28 procent. Ook het grondbezit van de provincie stijgt sterk maar dat is in absolute cijfers vrij beperkt. Het grondbezit van de lokale besturen stijgt gemiddeld. Opvallend zijn twee sterke dalers: het grondbezit van publieke, kerkelijke instellingen (vooral kerkfabrieken) is gedaald met bijna tien procent, het grondbezit van OCMW's is gedaald met bijna twintig procent. Wetende dat het over eeuwenoud patrimonium gaat dat teruggaat tot in de late middeleeuwen, dan is een dergelijke daling op tien jaar tijd zeer indrukwekkend, aldus Hans Vandermaelen.

De reden voor de sterke daling bij publieke, kerkelijke instellingen ziet de spreker vooral in de nood aan liquide middelen om hun bebouwd patrimonium dat doorgaans erg verouderd is, te renoveren voor onderhoud en gebruik. Om die reden stoot men dus landbouwgronden af. Een gelijkaardig verhaal vindt men bij de OCMW's: zij gebruiken de inkomsten uit de verkoop van landbouwpatrimonium doorgaans om te investeren in residentieel patrimonium op eigen grondgebied zoals woonzorgcentra en buurthuizen. In het verleden verkochten zij hiervoor vaak de pachtvrije landbouwgronden, maar intussen bereiken de spreker vaker voorbeelden van publieke instellingen die overgaan tot de verkoop van verpachte landbouwgrond tegen vaak zeer hoge prijzen.

3.3. Landbouwkundig gebruik 2020

Van de gronden in Oost-Vlaanderen waarop er publieke eigendomsrechten rusten (bijna 28.000 ha) is bijna 10.000 ha in landbouwgebruik. Dat is aanzienlijk meer dan er gezoneerd is voor landbouwgebruik, namelijk 7777 ha. Het landbouwkundig gebruik komt bovendien terug in alle bestemmingen. Het is dus belangrijk in beleidsmatige discussies dat het landbouwperspectief niet kan worden opgesloten in de bouwgronden die voor landbouwdoeleinden gezoneerd zijn.

Achter de algemene cijfers gaan natuurlijk landbouwbedrijven schuil. Hoewel dit technisch moeilijk in beeld te brengen is, is het bedrijfsperspectief op publieke grond volgens de spreker dus erg belangrijk.

Concreet kan men, in plaats van per individueel perceel na te gaan of er een landbouwkundig gebruik is, ook proberen te achterhalen welk landbouwbedrijf er schuilgaat

achter deze gronden: wat is het totale areaal van deze bedrijven en wat is het percentage publiek grondbezit bij die bedrijven? Aan de hand van deze twee vragen heeft de spreker getracht de bedrijfsrealiteit in beeld te brengen.

3.3.1. Casestudie: OCMW Gent

Hoewel het erg interessant zou zijn om deze oefening te maken voor alle publieke instellingen en voor Vlaanderen in zijn geheel, heeft de spreker zich voorlopig beperkt tot een casestudie van de gronden van het OCMW van Gent in Oost-Vlaanderen. Uit het onderzoek kwam naar voor dat 160 landbouwbedrijven in Oost-Vlaanderen meer dan tien procent van hun totale areaal pachten bij het OCMW van Gent. Dat is een indrukwekkend cijfer, aldus de spreker.

Wat het totale areaal van deze bedrijven betreft, stelde de spreker vast dat het niet uitsluitend gaat over de typische, kleinschalige bedrijven (zoals tuinbouwbedrijven en zelfpluk) die in een lokaal voedselbeleid vaak centraal staan. Integendeel, 93 van de 160 landbouwbedrijven hebben een areaal tussen de 10 en 50 ha; 24 bedrijven hebben een areaal van meer dan 50 ha. Dit biedt volgens de spreker mogelijkheden voor lokale besturen om zich ook op andere bedrijven te richten dan zij vandaag de dag doen.

Wat het percentage publiek grondbezit betreft bij deze bedrijven, stelde de spreker vast dat deze bedrijven gemiddeld 30 procent van hun areaal pachten bij het OCMW van Gent. Sommige van deze 160 bedrijven pachten net meer dan 10 procent van hun areaal bij het OCMW, andere bedrijven pachten dan weer bijna 100 procent. Gemiddeld is dus 70 procent van het areaal van deze bedrijven op een andere manier ontsloten: bijvoorbeeld via gronden in eigendom van het bedrijf of via pacht bij andere publieke instellingen of private actoren. De spreker benadrukt het belang van deze laatste vaststelling: indien men via publiek grondbezit of grondbeleid effect heeft op het reilen en zeilen van deze landbouwbedrijven, dan heeft dit ook effect op de rest van het areaal. In deze case gaat het concreet over een mogelijk schaafeffect maal drie. De beleidsrelevantie is dus nog een stuk groter dan de cijfers inzake publiek grondbezit in eerste instantie doen vermoeden.

4. Enkele conclusies

4.1. Afwezigheid van landbouwdoelstellingen

Een eerste belangrijke conclusie is de opvallende afwezigheid van landbouwdoelstellingen. Instellingen die het meeste publieke landbouwgrond bezitten, zijn de grootste verkopers. Bij ongewijzigd beleid mag men verwachten dat dit wordt verdergezet.

Het grondbeleid van publieke instellingen is zeer omvangrijk: zij zijn zeer actief op de grondenmarkt. Zij doen dat in het teken van allerlei doelstellingen (zoals natuur, water, wonen, industrie, mobiliteit, financiën enzovoort) maar niet of nauwelijks in het teken van landbouw en voedsel. Er zijn een zeer beperkt aantal uitzonderingen: oude ruilverkavelingen, open oproepen inzake lokaal voedselbeleid enzovoort.

4.2. Geen beleid is ook beleid

De spreker gaat vervolgens in op enkele hardnekkige misverstanden in het debat. Een veelgehoord argument bij instellingen die grond verkopen is dat de verkoop van deze gronden geen effect heeft op de landbouwbestemming en bijgevolg dus geen effect heeft op de landbouwsector. Hoewel de bestemming inderdaad niet wijzigt bij verkoop, wijzigt het feitelijk gebruik vaak wel. Zo worden gronden vaak verkocht met winstmaximalisatie, hetgeen betekent dat de meest kapitaalcrachtige kopers, vaak investeerders, het meest kans maken om de grond te kopen. Niet zelden hebben deze investeerders zelf een landbouwnummer, waardoor zij over de

mogelijkheden beschikken om deze gronden zelf in landbouwgebruik te nemen, bijvoorbeeld via vennootschappen. In dat geval mogen zij lopende pachtovereenkomsten beëindigen en kan men ook verwachten dat vaste pachtcontracten – die vaak gebruikelijk zijn op publieke gronden – gewijzigd worden naar formules zoals bijvoorbeeld seizoenspacht of andere vormen van tijdelijke gebruiksstelling. Dit betekent voor het bedrijf in kwestie een afbouw van de zekerheid die zij historisch genoten op publieke grond.

Een ander voorbeeld zijn kapitaalkrachtige kopers van landbouwgrond, of bijvoorbeeld hoeves die verkocht worden door publieke instellingen. Het gaat vaak over mensen die een uitgebreide tuin voorzien, met hobbydieren, en dus een zonevreemde dynamiek veroorzaken op die locatie en die vaak ook een mening hebben over de landbouwkundige evolutie van de rest van dat landbouwgebied en ook wegen op vergunningverlening en dergelijke.

Een derde voorbeeld zijn landbouwers die de landbouwgrond zelf aankopen en daardoor vaak de schuldgraad van hun bedrijf aanzienlijk doen toenemen. Hiermee komt de toekomst van hun bedrijf, en die van familiale landbouwbedrijven in het bijzonder, in het gedrang.

De spreker benadrukt dat het verlies van zelfs een klein deel van het areaal een drastisch effect kan hebben op landbouwbedrijven. Concreet kan het verlies impact hebben op de winst, het aantal dieren, de mestafzet, de voederautonomie, lopende investeringen, de nabijheid of de specifieke gebruikswaarde van bepaalde gronden enzovoort.

Het grondbeleid van publieke instellingen beslist dus de facto mee over de toekomst van bestaande landbouwbedrijven en een significant deel van de landbouwruimte. In de casus van het OCMW Gent beslist het grondenbeleid van de voornoemde instelling mee over de toekomst van 160 bedrijven. Indien het grondenbeleid van het OCMW negatief effect heeft op bestaande landbouwbedrijven, kantelt niet alleen het gebruik van de publieke gronden maar ook van de rest van het areaal (schaalfactor x 3: van 1300 ha naar 4400 ha).

Wanneer men dit extrapoleert naar het volledige grondgebied van Vlaanderen en alle publieke instellingen die gronden bezitten op dit grondgebied, dan gaat het volgens de spreker wellicht over vele honderden landbouwbedrijven die afhankelijk zijn van diverse publieke instellingen. Ook hier speelt wellicht een groot schaal-effect en is er dus impact op een significant deel van de landbouwgebruiksruimte in Vlaanderen.

De afwezigheid van landbouwdoelstellingen in het grondenbeleid van deze instellingen laat dus niet na dat er een sterke impact is op landbouw, zowel op de bestaande bedrijven, als op het toekomstig landbouwgebruik.

4.3. Beleidspotentieel publiek grondbezit en grondenbeleid voor landbouw

De spreker merkt op dat het tot nu een erg kritisch verhaal is, maar er is mogelijks een constructieve kant aan het verhaal indien men een grondenbeleid voor landbouw zou ontwikkelen. Hoewel er de afgelopen jaren heel wat gronden verkocht zijn, gaat het nog steeds over zeer omvangrijk publiek grondbezit waaraan dus ook beleidsmogelijkheden gekoppeld zijn.

Publiek grondbezit is volgens de spreker een troef om zowel de betrokken landbouwbedrijven als de nieuwkomers in de sector perspectief te bieden. Concreet kan het op lange termijn zekerheid bieden om bepaalde transities zoals de verduurzaming van de landbouwsector mogelijk te maken. Daarnaast biedt het agrarisch medegebruik van publiek grondbezit in andere bestemmingen extra mogelijkheden. Groengebied heeft een grote landbouwkundige relevantie. Hier zou het schaaffect dan weer een positief effect kunnen uitoefenen.

4.4. Concrete uitdagingen

Bijkomend onderzoek is noodzakelijk. Concreet gaat het over een uitbreiding van de cartografie van publiek grondbezit naar de rest van Vlaanderen, en eventueel zelfs België. Het grondbezit van vele publieke instellingen is wars van gewestgrenzen. Het zou spijtig zijn om deze realiteit te verknippen volgens de gewestgrenzen.

Daarnaast is er ook nood aan een uitbreiding van de analyse van het huidig landbouwkundig gebruik voor alle instellingen en op Vlaams niveau, alsook een verdieping van de beleidswaarde van publiek grondbezit.

Er is bovendien urgente nood aan beleidsontwikkeling en reflectie op verschillende beleidsniveaus over de strategische beleidswaarde van publiek grondbezit/grondbeleid voor landbouwbeleid, voedselbeleid, openruimtebeleid enzovoort. De spreker verwijst naar het opiniestuk van Joris Relaes 'Gooi publieke landbouwgrond niet te grabbel'. Vele lokale besturen willen daarenboven aan de slag gaan met deze problematiek maar signaleren de nood aan afstemming op bovenlokaal niveau.

Tot slot is er ook nood aan dataontsluiting.

II. Bespreking

1. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege spreekt haar bewondering voor het doctoraat uit en raadt de andere commissieleden aan om ook de andere hoofdstukken van het doctoraat door te nemen omdat deze ook zeer interessant zijn.

De opvallendste vaststelling volgens het lid is dat er op dit moment, in tegenstelling tot grondenbeleid voor wonen, industrie en natuur, geen beleid bestaat voor landbouwgronden. Hoe valt dat te verklaren?

Volgens de spreker is dit gebrek aan beleid ook beleid en is het een misvatting dat verkopen geen effect hebben op de landbouwbestemming en bijgevolg ook niet op de landbouw. De landbouwer verliest eigenlijk altijd van zodra de gronden worden verkocht. Toch laat ook de minister van Landbouw zich vangen aan dit misverstand. Hoe kijkt de heer Vandermaelen naar het antwoord van de minister? Wat moet er dan wel gebeuren om deze publieke gronden in te zetten voor een landbouwgrondenbeleid?

Een moratorium op de verkoop van publieke gronden zou volgens de heer Relaes tijdelijk moeten zijn. Welke voorwaarden of criteria zijn er volgens hem noodzakelijk om een moratorium na een tijd terug te kunnen opheffen?

De vraag van de heer Vandermaelen naar een opschaling van het onderzoek in Oost-Vlaanderen vereist middelen. Zijn daarover reeds afspraken gemaakt met de minister? Welke middelen zijn er precies nodig? Wat verwacht de heer Vandermaelen als resultaat van dat onderzoek en hoe zal men daar beleidsmatig mee aan de slag kunnen?

Het doctoraat van de heer Vandermaelen stelt de uitdagingen in dit dossier op scherp. Welke concrete oplossingen stelt hij voor? Hoe kan een lokaal bestuur of een ander beleidsniveau hier concreet mee aan de slag?

Tot slot vraagt het lid of de heer Vandermaelen van mening is dat het voorstel van decreet tot bepaling van de specifieke regels over de pacht (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1475/1) dat door de leden van de meerderheid werd ingediend een eerste stap in de goede richting is.

2. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser bedankt de heer Vandermaelen voor de toelichting van zijn doctoraats-onderzoek.

Het lid gaat in op de nood aan een betere dataontsluiting. Welke data ontbreken op heden? Zijn de problemen om bepaalde data te gebruiken via het kadaster op te lossen? Het lid merkt op dat hoewel het kadaster federale materie is, er afspraken bestaan tussen de verschillende overheidsniveaus inzake informatiedeling. Ze stipt aan dat één element van het voorstel van decreet tot bepaling van de specifieke regels over de pacht de mogelijkheid voorziet voor verpachters om meer informatie te verkrijgen via het kadaster of een alternatieve databank over de pachter.

Daarnaast ontbreekt volgens de heer Vandermaelen ook de nodige informatie over grondtransacties. Het lid vraagt zich af of notarissen beschikken over deze informatie en of zij deze mogen ontsluiten. Waar moet men dus de data verzamelen om deze grondtransacties goed in kaart te brengen?

Wat de vraag naar bijkomend onderzoek betreft, vraagt het lid zich af welke instelling het best geplaatst is om dit onderzoek verder uit te voeren: ILVO of eerder het Departement Landbouw en Visserij? Welke termijn stelt men voorop? Welke beleidsmogelijkheden zullen er voortkomen uit dit onderzoek en welke zijn reeds voorhanden volgens de sprekers? Zijn er ook nuttige voorbeelden van methodieken in het buitenland die interessant kunnen zijn voor Vlaanderen, rekening houdend met de specifieke ruimtelijke kenmerken van Vlaanderen?

In navolging van Mieke Schauvliege vraagt ook Cathy Coudyser zich af in welke mate het voorstel van decreet oplossingen aanreikt voor de problemen in dit dossier. Ze wenst hetzelfde te weten voor de Grondenbank die zal worden opgericht door de VLM in het kader van het stikstofakkoord.

Tot slot gaat het lid in op de aanbeveling om meer op bovenlokaal niveau af te stemmen. Ziet de heer Vandermaelen een regierol weggelegd voor Vlaanderen? Hoe kan men tegelijkertijd waarborgen dat lokale besturen voldoende autonomie behouden voor de uitrol van een eigen landbouwgrondenbeleid en of lokale voedselstrategieën? Hoe kan men bovendien kerkfabrieken, die tot op zekere hoogte autonoom zijn, ook betrekken in dit dossier?

3. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege dankt de sprekers. Haar interesse om ook de rest van het doctoraat door te nemen is aangewakkerd. Het toegelichte deel van het doctoraat is erg indrukwekkend omdat het heel concreet is gemaakt via onder meer de casus van het OCMW Gent, de kaarten en verzamelde data.

Voor het lid is de belangrijkste conclusie dat er nood is aan een Vlaams grondenbeleid voor landbouw. De ervaring van de Vlaamse overheid inzake grondenbeleid is op heden echter beperkt tot natuurbeleid. Een illustratie van dit beleid is de groene gordel rond Gent (het Parkbos bijvoorbeeld), waar de Vlaamse overheid proactief gronden heeft opgekocht om er bossen aan te planten. Men kan dit ook terugzien in de getoonde cijfers. Die ervaring toont zich ook in de grondenbank voor landbouw, ruilverkavelingen en dergelijke. Er zijn dus beleidsmatig wel kansen.

Het lid wil echter een extra dimensie aan het debat toevoegen: er is een verschil tussen de eigendom en de bestemming van een grond. Wie de eigenaar is, doet er volgens het lid niet zozeer toe, wel of de bestemming overeenkomt met het gebruik. Het is in Vlaanderen een oud zeer dat de bestemming vaak niet overeenstemt met hetgeen waarvoor de grond gebruikt wordt. Landbouwgronden worden vaak gekocht

voor andere doeleinden, ook gronden bestemd voor natuur zijn vaak in realiteit niet 'groen'. Het is dus zaak om in te zetten op de naleving van de bestemming van de grond. Dat staat dus los van de eigenaar: kerkfabriek, Vlaamse overheid, lokaal bestuur, private eigenaar enzovoort. Voor de landbouwer telt dus dat de grond bestemd is voor landbouw en wel degelijk ook gebruikt wordt voor landbouw. Helaas heeft Vlaanderen op heden nog steeds geen zicht op het gebruik van gronden. Daar moet dringend iets aan gedaan worden, aldus het lid. Heeft de heer Vandermaelen dit aspect ook onderzocht in het kader van zijn doctoraat?

4. Emmily Talpe

Emmily Talpe dankt de heer Vandermaelen voor zijn toelichting.

Het doctoraat focust op Oost-Vlaanderen, het lid zelf is van West-Vlaanderen waar 87 procent van de ruimte open ruimte betreft. Het lid wijst erop dat dit een belangrijk verschil betreft met de provincie Oost-Vlaanderen en dat daarom mogelijks niet alle conclusies uit te breiden zijn naar de provincie West-Vlaanderen.

Ze voegt daaraan toe dat lokale besturen die landbouwgrond verkopen dat niet standaard ondoordacht doen. Men verkoopt bijvoorbeeld landbouwgronden van inferieure kwaliteit. Soms is het volgens het lid beter om daar dan natuur van te maken. Dit en enkele andere elementen zijn voor het lid argumenten tegen een tijdelijk moratorium op de verkoop van publieke landbouwgrond. Niettemin argumenteert het lid dat men goede landbouwgrond moet beschermen.

Zowel de verstedelijking als het streven naar meer natuur zorgen op heden voor veel druk op de landbouwgronden. Als liberale wil het lid ook aandacht vragen voor het economische luik in dit dossier: Vlaamse landbouwers moeten een leefbaar businessmodel op maat kunnen uitbouwen. De drie dimensies van duurzaamheid zijn van belang: sociaal, ecologisch en economisch. De economische insteek mist het lid in het doctoraat. Het lid is evenwel tevreden dat de heer Vandermaelen agro-ecologie niet vernauwt tot louter biolandbouw. Zonder het belang ervan te minimaliseren, benadrukt het lid dat dit een beperkte markt is en dat het niet voor iedere boer is weggelegd.

De heer Vandermaelen stelt dat men niet alleen tegen de verkoop van de publieke landbouwgronden moet gaan mobiliseren, maar ook dat men alert moet zijn voor de invulling, het specifieke gebruik van deze gronden. Hoe moet men dat interpreteren? Gaat het dan bijvoorbeeld over het opleggen van bepaalde teelten of productiewijzen?

Tot slot gaat het lid in op een bepaalde passage in het doctoraat: "Dat is in essentie waar dit doctoraat om draait: onderzoeken wat het betekent om de agro-ecologische reproductie van bodemvruchtbaarheid tot voorwerp van stedelijke organisatie te maken (...)". Impliceert dit dat er ook nood is aan voldoende ruimte voor experimenten van nieuwe teelten zoals quinoa en soja? Moet hiervoor een regelluw kader worden voorzien? Het lid is van mening dat ook stadslandbouw hierin een complementaire rol kan spelen.

Het lid dankt de heer Vandermaelen voor zijn genuanceerde en evenwichtige bijdrage aan het debat.

5. Leo Pieters

Leo Pieters dankt de heer Vandermaelen voor zijn boeiende studie. Het lid was voor de toelichting niet vertrouwd met deze problematiek. Hij licht toe dat recent nog in Molenbeersel, de gemeente waar de minister van Landbouw titelvoerend burgemeester is, een stuk grond werd verkocht door de Nederlandse gemeente Weert. De grond krijgt op die manier voor het eerst in ongeveer tweehonderd jaar een nieuwe eigenaar.

Het lid wil graag enkele stellingen en vragen voorleggen aan de sprekers.

Volgens de heer Vandermaelen is 30 procent van de landbouwgrond in publieke handen, 70 procent is dus in handen van andere spelers zoals private personen. In West-Vlaanderen bijvoorbeeld worden in de polders grote boerderijen volledig gepacht, vaak in eigendom van Waalse adellijke families. Recent werden veel van deze boerderijen verkocht. Wat is de reden van deze verkopen door private eigenaars? Wat is de reden bij publieke eigenaars? Gaat het bij publieke eigenaars over puur financiële redenen?

Het lid stipt ook aan dat tijdens het landbouwparlement op Agribex 2019 duidelijk werd dat Wallonië een andere visie heeft op landbouwgrond dan Vlaanderen. In Wallonië is die visie eerder economisch, in Vlaanderen ziet men landbouwgrond als kapitaal. Kan de heer Vandermaelen dat bevestigen?

Tot slot stelt het lid ook dat veel kerkfabrieken historisch hun landbouwgronden hebben ontvangen via giften, erfenissen en dergelijke. Op heden ziet hij dat men tegenwoordig vaker gronden schenkt aan natuur. Dat heeft natuurlijk als gevolg dat deze gronden nadien amper nog worden verkocht. Hoe denkt de heer Vandermaelen daarover?

6. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove bedankt de heer Vandermaelen voor zijn doctoraat. Het bevat heel wat elementen voor toekomstig beleid. Het lid legt uit dat hij de minister reeds ondervroeg over het voorstel van een tijdelijk moratorium; hij zal dus trachten niet in herhaling te vallen.

Het blijft het lid bij dat er een totaal gebrek is aan data. Hoe valt te verklaren dat het zo lang geduurd heeft vooraleer men dit in kaart heeft gebracht? Vanuit landbouwmiddens wordt er immers regelmatig geklaagd over het verdwijnen van landbouwgrond, bijvoorbeeld voor het aanplanten van bossen. In dat opzicht is het vreemd dat hierover zo lang geen data voor handen waren.

Indien men in Vlaanderen werk zou maken van een alomvattende inventarisatie van de grondtransacties, zoals in Wallonië en Frankrijk, kan de spreker dan aangeven hoeveel tijd daarvoor nodig zou zijn? Is het opportuun om de minister van Binnenlands Bestuur hierbij te betrekken?

Hoelang zou een tijdelijk moratorium moeten duren en onder welke voorwaarden kan dit terug worden opgeheven?

Hoe kan men de beleidskansen die in dit dossier vervat zitten, koppelen aan het GLB?

Wat is de rol van verpaarding in dit dossier?

Tot slot is het lid tevreden dat de spreker van mening is dat men deze oefening beter op Belgisch niveau zou moeten doen. Volgens het lid is dit een zoveelste reden om België niet langer op te splitsen maar om samen te werken.

De *voorzitter* merkt op dat hij van de heer Vandenhove eerder een pleidooi had verwacht voor 'meer Limburg'.

Tussen Limburg en België ligt Vlaanderen, aldus *Ludwig Vandenhove*.

7. Arnout Coel

Arnout Coel merkt op dat in dit onderzoek terecht een sterke focus ligt op het publiek bezit van landbouwgronden. Niettemin is 90 procent van de landbouwgrond in private handen en blijft de versnippering en de druk op de gronden erg groot. Hij oppert om het onderzoek eventueel uit te breiden naar dit aandeel van de gronden en de beleidskansen van deze gronden ook na te gaan.

Het onderzoek dat voorligt heeft de data tot en met 2021 onderzocht. Volgens het lid zou het nuttig zijn om het onderzoek verder te zetten en de data dus te updaten. Hoe zien de sprekers de verderzetting van dit onderzoek: is het aan de administratie om dit aan te pakken of is dit eerder de taak van een onderzoeksinstelling zoals ILVO? Welke mogelijke obstakels kunnen het bestuderen van langetermijntrends in de weg staan?

Het lid gaat verder in op het punt dat werd aangebracht door Joke Schauvliege: de bestemming versus het eigenaarschap van de grond. Hij begrijpt het argument dat Joke Schauvliege aanbrengt: de bestemming van de grond zou eigenlijk moeten primeren en dus voldoende moeten zijn. Anderzijds zijn er door de heer Vandermaelen enkele pertinente voorbeelden aangestipt die duidelijk aantonen dat in de praktijk de bestemming alleen onvoldoende bescherming biedt. Het is bovendien erg opvallend dat in Oost-Vlaanderen bijna 10.000 ha publiek grondbezit feitelijk een landbouwgebruik kent, terwijl er slechts 7777,4 ha is bestemd voor landbouw. Indien men dus focust op de bestemming van de grond, verliest men netto aan landbouwgrond. In groene bestemde gronden is dan weer 22,4 procent feitelijk in landbouwgebruik. Hoe kijkt Hans Vandermaelen hiernaar?

Tot slot vraagt het lid om de stelling dat men aan de hand van de beperkte publieke landbouwgrond een aanzienlijk schaaffect kan teweegbrengen te verduidelijken en aan te geven via welke concrete beleidsacties men een dergelijk effect kan bereiken.

8. Bart Van Hulle

Bart Van Hulle feliciteert de heer Vandermaelen met zijn doctoraat. Voor het lid is deze hoorzitting wellicht de belangrijkste sinds zijn intrede in het Vlaams Parlement. Hij is ervan overtuigd dat alle beleidsproblemen binnen landbouw en leefmilieu te herleiden zijn tot een gevecht om grond. De centrale vraag is dus hoe de grond wordt verdeeld. En daar is, zoals Emmily Talpe reeds aanhaalde, een belangrijk economisch aspect aan verbonden.

Hij wenst nog één aspect toe te voegen aan de discussie, namelijk die van de eigenaar: lokale besturen, OCMW's enzovoort. Bij het invoeren van een moratorium op de verkoop van publieke landbouwgrond zullen de inkomsten van de lokale besturen en andere publieke instellingen sterk terugvallen. Hij vraagt zich dus af of dit de juiste keuze is en kijkt uit naar de argumenten van de heer Relaes.

9. Bart Dochy

Bart Dochy sluit zich aan bij de vele felicitaties aan het adres van de heer Vandermaelen.

Het lid merkt op dat de OCMW's en kerkfabrieken het vaakst publieke landbouwgrond verkopen. Dat OCMW's dit doen om bepaald beleid of bepaalde projecten te financieren, lijkt het lid aannemelijk. Maar hoe valt de opvallende verkoop door kerkfabrieken te verklaren?

Daarnaast neemt het lid de verkopen tussen overheden onderling onder de loep in het kader van het recht van voorkoop bijvoorbeeld. Een voorbeeld is de verkoop

door bepaalde lokale besturen van gronden aan ANB voor het realiseren van natuur. Heeft de heer Vandermaelen daar een zicht op?

Tot slot gaat het lid in op de rol van de private eigenaars. Deze verkopen soms hun gronden omdat ze in het kader van het betalen van de successierechten liquide middelen nodig hebben. Het lid legt uit dat in het kader van de voorbereidingen van een nieuw Pachtdecreet is nagedacht over een korting op gronden die voor een lange tijd gepacht worden. Daarover is geen consensus gevonden en het maakt ook geen deel uit van het voorstel dat is voorbereid, maar het zou mensen kunnen aansporen om hun landbouwgrond niet zomaar te verkopen. Hoe denken de sprekers daarover?

10. Joris Relaes

Joris Relaes legt uit dat het voorstel voor een tijdelijk moratorium voornamelijk is bedoeld om het debat op gang te trekken. Hij is er zich van bewust dat een moratorium een verregaande beslissing is, die best ook wordt afgestemd met de minister van Binnenlands Bestuur om na te gaan in welke mate dit kan worden afgedwongen.

In veel beleidsdiscussies ligt de focus echter verkeerdelijk op 'een eerlijke prijs voor een duurzaam landbouwproduct'. Daar kan men als beleidmaker helaas weinig aan veranderen aangezien we opereren in een eengemaakte, Europese markt en een geglobaliseerde wereld. Wat men wel kan doen, is er onder andere voor zorgen dat de weinige gronden die nog in publieke eigendom zijn tegen een redelijke prijs verpacht worden. Het gaat over een beperkte oppervlakte gronden, 10 procent van alle landbouwgronden, maar het is een van de weinige zaken die de overheid wel degelijk in handen heeft.

Joris Relaes is erg tevreden dat de commissieleden zo geïnteresseerd reageren op zijn voorstel. Het is nu zaak om het voorstel even te laten bezinken en het bewustzijn hierover aan te wakkeren. Maar het debat moet wel dringend worden gevoerd. ILVO merkt immers dat onder andere kerkfabrieken en OCMW's zich totaal niet bewust zijn van de schade die ze soms berokkenen aan landbouwbedrijven wanneer ze publieke landbouwgrond verkopen. Hij legt uit dat het OCMW van Gent en ILVO in gesprek zijn gegaan over de verkoop en dat men aangaf daarmee in het verleden computers te hebben aangekocht. Dat is een schokkende vaststelling: zeshonderd jaar aan patrimonium werd verkocht voor computers die op drie jaar worden afgeschreven. Hij wil hen echter niet met de vinger wijzen. Op heden is er in Gent een tijdelijk moratorium in voege.

Wat het verschil betreft tussen de bestemming van landbouwgronden en het feitelijke gebruik, erkent Joris Relaes dat dit wel degelijk ook een probleem is, mogelijks zelfs een groter probleem. Hiernaar wordt binnen ILVO onderzoek gedaan door Anna Verhoeven. Vooral in de provincie Antwerpen zijn de cijfers hierover hallucinant: 30 à 35 procent van de voor landbouw bestemde gronden worden niet gebruikt voor landbouw. Ondanks de ernst hiervan, stipt Joris Relaes aan dat dit een ander probleem is.

Wat de verderzetting van het onderzoek betreft, is ILVO op zoek naar financiering. Men zal hierover in gesprek gaan met de VVSG, met de provincies, de VVP enzovoort. Ook de minister gaf aan dit te willen bekijken. De meest geschikte persoon om het onderzoek verder te voeren is Hans Vandermaelen, aldus Joris Relaes. Hij heeft immers de complexe methodologie uitgewerkt. Indien men het onderzoek wil voeren voor de rest van Vlaanderen zou dit moeten afgewerkt kunnen worden binnen één jaar.

11. Hans Vandermaelen

Hans Vandermaelen legt uit dat het belang van publiek grondbezit, vaak eeuwenoud patrimonium dat naar de achtergrond is verdwenen, de voorbije jaren is herontdekt. Men ontdekt daarbij ook dat het ontbreekt aan data. Om de beleidsrelevantie van dit patrimonium na te gaan moest men dus eerst onderzoek doen naar deze gronden, naar de dynamieken die gaande zijn bij de betrokken instellingen. De vragen inzake beleidsrelevantie zijn voor Hans Vandermaelen in sommige gevallen dus moeilijk te beantwoorden, daar het nog ontbreekt aan bepaalde data.

Op de vraag welke data ontbreken, antwoordt de spreker dat de Terradatabank van de Vlaamse overheid het publieke vastgoed in beeld brengt, maar geen data bevat over OCMW's en kerkfabrieken. Vanuit landbouw- en openruimteperspectief is deze databank dan ook zeer onvolledig. De spreker benadrukt daarbij het belang van het bedrijfs perspectief zoals werd nagegaan in de casus van het OCMW Gent. Het gaat dus over meer dan alleen het perceel, maar over het bedrijf en het aandeel publieke grond in dat bedrijf.

Om om te gaan met deze technische problemen is er door de spreker een specifieke methodiek ontwikkeld. Deze methodiek heeft in het kader van het onderzoek bepaalde kenmerken. Zo wordt de analyse in het onderzoek gemaakt op perceelsniveau, hetgeen een logische keuze is wanneer het gaat over natuur en landbouw. Publieke instellingen bezitten daarnaast echter ook gebouwen, of delen daarvan. Dat kan men met deze methodiek niet nagaan. Bij een eventuele opschaling van het onderzoek naar de rest van Vlaanderen lijkt het de spreker nuttig om na te gaan welke methodologie het meest geschikt is voor verder onderzoek.

Wat de vragen betreft over de monitoring van vastgoedtransacties in Wallonië en Frankrijk, bevestigt de spreker dat deze informatie in Vlaanderen beschikbaar is bij notarissen. In tegenstelling tot Vlaanderen is er in Wallonië en Frankrijk echter een decretale basis voorzien om deze informatie te verzamelen en te laten doorstromen naar onder andere onderzoek.

De vragen over de bestemming, het gebruik en het eigenaarschap van landbouwgrond zijn relevant, aldus de spreker. Wat bestemd/gezoneerd is voor landbouw is niet noodzakelijk in landbouwgebruik. De vraag rest of eigenaarschap van belang is wanneer de gewenste bestemming reeds vastligt. Cijfers wijzen erop dat het in de feiten veel genuanceerder is dan het bestemmingsplan doet vermoeden. De heer Vandermaelen is terughoudend om het landbouw perspectief volledig aan de landbouwbestemming op te hangen omdat het agrarisch medegebruik van natuurgebied ook zeer belangrijk is en vaak een belangrijke hoeksteen van het bedrijf vormt. De spreker is van mening dat het eigenaarschap in theorie niet van belang zou mogen zijn indien men het gebruik van gronden via andere wetgeving zeer sterk zou reguleren, maar dat is niet het geval. Als men kijkt naar alle andere beleidsdomeinen waar publieke instellingen bijzonder actief gronden aan- en verkopen, dan toont dat aan hoe belangrijk publiek eigenaarschap is om bepaalde beleidsdoelstellingen te realiseren, los van de bestemming en bestaand gebruik.

De West-Vlaamse context werd aangestipt en de mate waarin deze verschilt van Oost-Vlaanderen. De spreker spreekt dit tegen: hij verwacht mogelijks nog meer publiek grondbezit in West-Vlaanderen dan in Oost-Vlaanderen. Dit is voer voor verder onderzoek.

Een vaak aangehaald argument bij de verkoop van publieke gronden is de inferioriteit van bepaalde gronden wegens te nat of omwille van bepaalde bodemtypes. De spreker waarschuwt om deze discussie niet op perceelsniveau te voeren. Ook een minder vruchtbare bodem kan in een bepaald type bedrijf een belangrijk deel van de bedrijfsvoering zijn, bijvoorbeeld door het in te zetten voor begrazing.

Op de vraag waarom OCMW's en kerkfabrieken verkopen, antwoordt de spreker dat deze instellingen in de meeste gevallen verkopen omwille van cashproblemen. Men verkoopt daarom waardevast, en in het geval van landbouwgrond waardetoe nemend, patrimonium om daar al dat niet waardevaste investeringen mee te doen. Helaas zijn er ook voorbeelden van verkopen waarmee lopende kosten betaald werden. In het geval van kerkfabrieken zijn er veel uitdagingen in het kader van het verouderd kerkpatrimonium. Ook hier is verder onderzoek wenselijk.

Volgens de spreker kan men met die 10 procent publiek grondbezit deels een impact hebben op het private deel van het areaal. Bij het OCMW van Gent ging dat over een oppervlakte maal drie. Voor andere publieke instellingen en de rest van Vlaanderen moet men dat onderzoeken. Hij verwacht een zeer aanzienlijk cijfer en dus een potentieel belangrijke beleidsomvang.

Binnen de private grondenmarkt zijn er grote evoluties merkbaar waarop men vanuit wetenschappelijk oogpunt te weinig zicht heeft, vanwege een gebrek aan data over dergelijke transacties. De hoge prijzen voor landbouwgronden in Vlaanderen zijn eigenlijk een symptoom van de grote interesse in landbouwgrond bij een grote groep private spelers.

De spreker verduidelijkt het schaaleffect waarnaar werd verwezen in zijn toelichting. Dit schaaleffect kan zowel op een positieve als negatieve wijze geïllustreerd worden. Wanneer een publieke instelling gronden verkoopt waar een bepaald landbouwbedrijf sterk afhankelijk van is, dan kan dat bedrijf onderuitgaan wanneer het dus de toegang tot die grond verliest. Dat impliceert dat ook het overige deel van het areaal op dat moment onderhevig wordt aan andere dynamieken zoals verkoop, interesse van niet-agrarische actoren enzovoort. Wanneer het publieke deel wankelt, kan dus ook het private deel gaan wankelen. Omgekeerd kan men ook positieve effecten realiseren. Bijvoorbeeld door via publiek grondbezit langetermijnperspectief te garanderen aan bedrijven en op die manier investeringen, omschakeling mogelijk te maken.

12. Arnout Coel

Arnout Coel vraagt nog een laatste verduidelijking van het potentieel positieve schaaleffect. Denkt de spreker dan aan een soort van voorwaardelijke termijn van terbeschikkingstelling van publieke gronden aan bepaalde bedrijfstypes? Of is de insteek eerder het bieden van zekerheid aan bedrijven zodat zij hun bedrijf naar believen kunnen uitbouwen?

Het lid vraagt tot slot of er ook een papieren versie van het doctoraat kan besteld worden, bijvoorbeeld voor het Parlementair Informatiecentrum.

13. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege merkt op dat ze behoudens vergissing nog geen antwoord kreeg op volgende vragen. Hoe komt het dat er geen beleid is inzake publieke landbouwgronden? Welke concrete afspreken zijn er gemaakt voor verder onderzoek?

14. Joris Relaes

Joris Relaes antwoordt dat er nog geen concrete afspraken zijn gemaakt voor verder onderzoek. Het antwoord van de minister was niettemin positief, dus hij zal contact opnemen met diens kabinet om hierover in overleg te treden. Er zijn verder ook gesprekken gepland met de VVSG en de VVP. Aangezien er via de klassieke financieringskanalen weinig middelen kunnen worden gevonden voor dit onderzoek, zal het van deze gesprekken afhangen.

Het gebrek aan grondenbeleid vanuit landbouwoogpunt is volgens de spreker te wijten aan een gebrek aan bewustzijn rond deze problematiek. Dat is sterk gebleken uit gesprekken met OCMW's en kerkfabrieken. Vanuit landbouwbeleid heeft men bovendien altijd sterk gefocust op de grond, maar ging men er te gemakkelijk van uit dat de gronden die voor landbouwgebruik bestemd zijn, ook gebruikt worden voor landbouw.

15. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove wenst nog een laatste vraag te stellen. Bij het toelichten van de casus OCMW Gent heeft Hans Vandermaelen aangegeven dat het merendeel van deze bedrijven niet worden ingeschakeld in de lokale voedselstrategie van stad Gent. In die context is het bewaken van de publieke landbouwgrond dus niet per se gericht op het lokale voedselbeleid, maar enkel op landbouw. Klopt dat?

16. Hans Vandermaelen

Hans Vandermaelen beantwoordt de vraag van Arnout Coel. Men kan deze discussie benaderen op twee manieren: ofwel, wat kan men landbouwers opleggen op publieke landbouwgrond? Volgens de spreker is dat moeilijk in het kader van de Pachtwet. Hij vraagt zich bovendien af of dit wenselijk is. Ofwel, vanaf het moment dat men aan een bedrijf zekerheid kan bieden, kan men vrijblijvend in gesprek gaan. Toekomstperspectief bieden is een belangrijke basis om op een niet-dwingende manier landbouw-evoluties te stimuleren.

Wat het (gebrek aan) grondenbeleid betreft, voegt de spreker toe dat verschillende overheden in de tweede helft van de vorige eeuw heel actief zijn geweest op de grondenmarkt in het kader van ruilverkavelingen. Dit beleid had onder meer tot doel om een bepaalde landbouwevolutie mee mogelijk te maken, namelijk rationelere vormen van percelen en industrialisering van landbouwactiviteiten. Nu ligt de focus in openruimteprogramma's meer op natuur, water en infrastructuur en minder op landbouw. Bovendien hadden de publieke instellingen die deze landbouwgronden bezitten in het verleden een relatie tot die gronden. Vaak gebruikte men een deel van de opbrengst van die landbouwgronden voor bijvoorbeeld armenzorg.

Via lokaal voedselbeleid worden bij sommige steden en gemeenten een reeks publieke gronden ter beschikking gesteld via open oproepen voor landbouwprojecten. Men ziet echter dat dit vaak over kleine oppervlaktes gaat waardoor men landbouwkundig altijd bij dezelfde activiteiten terechtkomt: tuinbouw, bloementeel, voedselbossen enzovoort. Hoewel deze teelten een belangrijke rol spelen in het landbouwsysteem, ziet men in het feitelijke gebruik van het bestaande patrimonium een veel grotere diversiteit en veel meer mogelijkheden voor andere types bedrijfsvoering. Net akkerbouw en bepaalde vormen van veehouderij zijn nodig om de bodemvruchtbaarheid op agro-ecologische wijze te garanderen.

17. Joris Relaes

Joris Relaes voegt nog toe dat ILVO samenwerkt met het STAM aan een tentoonstelling over publiek grondbezit doorheen de eeuwen. In 2024 zal deze tentoonstelling plaatsvinden en zal men de commissie uitnodigen voor een bezoek.

18. De voorzitter

De *voorzitter* bedankt beide sprekers voor de heldere toelichting en het nuttige onderzoek. Het zou een goed idee zijn om dit onderzoek verder uit te rollen naar de rest van Vlaanderen.

Bart DOCHY,
voorzitter

Cathy COUDYSER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
STAM	Stadsmuseum Gent
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VVP	Vereniging van de Vlaamse Provincies
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten